

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXX

1 9 3 3

ŠTEVILKA 1

LETNA BILANCA SVETOVNIH BLAGOVNIH TRGOV

Tudi leto 1932 je bilo kot obe prejšnji leti doba novega občutnega padanja cen. Od junija do začetka septembra l. 1932 nastopivše in z ameriško finančno pomočjo forsirano izboljšanje na trgih sirovin je prejšnje rekordne globinske cene sicer nekoliko dvignilo, a konec leta zaznamuje vseeno občutno znižanje cen, ker se je položaj od septembra dalje zopet poslabšal. Tako je zaznamoval še december nove globinske cene za marsikatero blagovno vrsto. Le malo je bilo predmetov svetovne trgovine, ki v ceni niso padli. Do 10 odstotkov so padle lani cene kakaa, konoplje in bombaža; od 10 do 20% cene sirovega masla, sirove svile, srebra, platine in sirovega petroleja; od 20 do 30% cene pšenice, rži, masla, čaja, sirove džute, bakra in svinca. Najbolj so v ceni padli sirovi sladkor in kavčuk (za 35%) ter oves, slanina in koruza (za 38—42%).

Vsekakor se je pa v zadnjem letu izvršilo nekaj sprememb, ki kažejo na **pojemačje padanje cen**. Glede sirovinskih cen omenimo v prvi vrsti zmanjšanje zalog v svili, bombažu, cinku, cinu in bakru. Glede produkcijskih cen se je posrečilo v zadnjih dveh letih krize precejšnje njih znižanje; tako na primer za sladkor na Kubi od 2 cents za funt na $\frac{3}{4}$, za kavčuk od 6 pence na manj ko 3 pence.

V raznih deželah v teku preteklega leta nastopivše tendence **poživljenja** so mogle ugodno vplivati na **porabni razvoj** pri posameznih predmetih. To velja na primer za bombaž, kjer je od srede preteklega leta dalje svetovna industrijska zaposlenost narasla za približno 5 odstotkov. A tudi povpraševanje po volni se je pod vodstvom japonskega konsuma presenetljivo hitro razvijalo. To je treba tembolj poudariti, ker je bilo preteklo leto v zgodovini Azije in Avstralije doslej najboljše produkcijsko leto volne. Enake relativno ugodne zaključke ugotavljamo tudi pri porabi kakaa in kavčuka, pri zadnjem pač le v toliko, kolikor se to tiče izven-ameriških dežel.

V nasprotju s prejšnjimi leti je bila v preteklem letu opazovati na svetovnem sirovinskem trgu prvič močnejša zmožnost reakcije na vse ugodnejše znake. Če se je kljub temu v zadnjih štirih mesecih pojavilo zopet nazadovanje, je bil vzrok ta, da je v času julijeve in avgustove hausse brezmiselna **špekulacija** blagovne cene tako zelo podražila, da se legitimna potreba ni mogla več kriti tako, da bi bilo kaj zasluzka, in da se je morala odreči vsakemu dodatnemu nakupu.

Kako zelo pa more pičila preskrba trga razvoj cen obrniti navzgor, nam kaže zlasti dva slučaja. Najprvo **lan**, ki je od lanskega avgusta dalje pridobil na ceni eno tretjino, pri čemer je vplival zlasti za 30 odstotkov manjši eksport iz Rusije ob istočasnem poslabšanju kvalitete.

Nadalje cink, ki se je mogel v teku lanskega leta v ceni okrepiti za okoli 7 odstotkov, pri čemer je bila merodajna močna produkcijska omejitev in pa znižanje zalog za 21 odstotkov v zadnjih 12 mesecih. Tudi cin je preteklo leto dobro preстал, s 5 odstotnim pribitkom.

Tu podamo seznam cen:

Vrsta	Borza	Najnižje stanje		
		Dec. 1931	leta 1932	Dec. 1932
Pšenica	Winnipeg	59.50	39.37	42.—
Kava	New York	7.—	6.50	8.25
Sirovi sladkor	New York	1.10	0.51	0.66
Maslo	Chicago	5.22	3.67	3.90
Bombaž	New York	6.50	5.—	5.95
Volna	Bradford	22.50	20.50	22.50
Sirova svila	New York	1.63	1.07	1.34
Lan	Leningrad	29.—	28.—	39.—
Baker	New York	7.25	4.50	5.—
Cin	New York	21.70	18.35	22.75
Cink	London	14.31	11.31	15.37
Srebro	New York	30.25	24.87	24.62
Kavčuk	New York	4.94	2.56	3.12

Imamo tudi že poročilo o razvoju blagovnih trgov ob **pričetku tekočega leta**. Stanje je bilo različno. Agrarni proizvodi, ki so bili prej najbolj pod pritiskom, so se v ceni držali, dočim so kazali nekateri drugi obratno smer, zlasti kovine. Veliko pozornost vzbujajo **tekstilni trgi**, kojih položaj se je po večini zelo izboljšal. Trgi **kakaa** so si opomogli vsled zadovoljivega mednarodnega konsumnega razvoja, dočim je stalna tendenca **kavčuka** v zvezi s pričakovanjem glede dobre sezije kupčije v pomladi; produkcija avtomobilov v Zedinjenih državah se je v zadnjem času skoraj potrojila. Svetovne zaloge kavčuka so znašale na koncu leta 1931 650.000 ton, na koncu lanskega leta pa 645.000 ton.

Svetovnim trgov **žita** pridejo v dobro naročila v Vzhodni Aziji in pa poročila o neugodnem razvoju ozimnega pridelka v Zedinjenih državah; slabo pa vpliva veliki argentinski izvozni previšek v znesku 4,670.000 ton, proti 4,130.000 tonami lani. Evropski trgi **sirovega masla** so zgubili v zadnjih dveh mesecih povprečno 20 odstotkov svoje vrednosti, kar pripisujejo seziji, nenavadno milemu vremenu in velikim pošiljatkam iz prekomorja. — Brazilski trgi **kave** so se ob stalno menjajoči se tendenci s silo držali. Do srede decembra za uničenje določena množina je bila navedena z 11,480.000 vrečami, kar je bilo pa brez vpliva na trg, ker znašajo svetovne zaloge kave še zmeraj 32 milijonov vreč. — Na trgu **čaja** je bila ponudba prevelika in so cene padle; s skrbjo gledajo na stalno padanje konsuma. — Svetovni **sladkorni trgi** so brez življenja. Prodajna kriza je poostrila nasprotstvo med Javo in Kubo, ponudba novega blaga je narasla.

Ameriški trgi **bombaža** so od decembra dalje zmeraj trdnejši in se je newyorška notacija precej okrepila. Farmerji se bodo v bodočih tednih posvetovali o produkcijskih omejitvah, ki pa menda ne bodo velike. — Glede **volne** itd. smo že zgoraj govorili.

Zanimive so številke, koliko odstotkov so **zgubile oziroma tudi pridobile tekstilije** v ceni v zadnjih treh letih:

	1930	1931	1932
Bombaž	— 45%	— 35%	— 8%
Volna	— 35%	— 30%	—
Sirova svila	— 40%	— 25%	— 20%
Lan	— 45%	— 20%	+ 34%

Zgube v ceni so od leta do leta manjše, pri lanu se je pa prejšnja zguba že prelevila v plus.

Podamo še seznam nekaterih vrst za lanski december in letošnji januar (prva dekada):

Vrsta	Borza	Dec. 1932	Jan. 1933
Pšenica	Chicago	49—	48·12
Rž	Chicago	35—	36·25
Kava	New York	8·25	8—
Sladkor			
(centrifugals)	New York	0·78	0·73
Sirovo maslo	Koebenhavn	1·82	1·60
Bombaž	New York	5·95	6·25
Džuta	London	15·37	15—
Volna	Bradford	22·50	22·75
Baker	New York	5—	5—
Cin	New York	22·75	22·37
Srebro	London	17·56	16·69
Kavčuk	London	2·44	2·44

V. Š.

»LJUDJE ZAHTEVAJO PREVEČ«

To trditev slišimo često in marsikdo jo verjame. Ali trditev je usodna za vse poklice in za vse stroke človeškega delovanja. Kam bi prišli, ako bi ljudje ne zahtevali več in več, še lepše, še bolje, še hitreje, še globlje itd.? Naša kultura in civilizacija bi obtičali in propadli. Le zahteva po vedno višjem in popolnejšem vzdržuje napon človeških duševnih sposobnosti. Večna naša nezadovoljnost je vir vsega napredka, je izumiteljica vedno novih odkritij in dognanj, zmerom novih popolnitev in dovršitev, je kakor neviden škrtat, ki ne daje človeštvu nikoli miru ter ga priganja ponoči in podnevi neprestano dalje k novemu, lepšemu, boljšemu. Zato je prav in naravno, da zahtevajo ljudje vedno več, a nikjer nikoli ne zahtevajo preveč.

In vendar je ne malo trgovcev, ki zatrjujejo, da občinstvo zahteva preveč. Gospodje hočejo biti, ne služitelji, ukazovati, ne poslušati, počivati, ne pa delati. Občinstvo jih priganja k delu, a njim je delo zoprnost. Brez pravega poklica so zašli v trgovstvo, v katerem ne dosežejo uspeha. Podobni so kmetu, ki trdi, da zemlja zahteva preveč obdelovanja in gnojenja, a da za to nima časa niti veselja. V svoji prodajalni so čmerni in sprejemajo stranke kakor nadležneže. Vedejo se kakor bi hoteli reči: »Vzemite ali pustite, — samo čimprej izginite!« Da bi strankam razlagali in razkazovali robo, to se jim zdi preveč zahtevano; da bi vpraševali, česa

in kakšnega si ljudje žele in da bi jih z ljubeznivostjo priklepali, to jim niti na misel ne pride. Ljudje zahtevajo pač preveč! In takih misli so tudi mnogi trgovski pomočniki in pomočnice.

Angleški »Efficiency Magazin« je objavil satirične karikature pod nadpisom »Kupovati dela radost«. Mala gospa ima stotak in ves dan čas za nakupovanje. Pride k modistki, ki jo nahruli: »Žal, zdajle ne utegnem!« — pride v drogerijo, a prodajalka se pravkar šminka in pudra ter vpraša nevoljno, ne da bi se h gospe obrnila: »Želite?!« — pride v prodajalno nogavic in pove, česa si želi, a prodajalka zazdeha in zamahne zaničljivo: »O, nak — takih nogavic nimamo — saj so že nekaj let nemodne!« — pride v trgovino s flanelami, pa se prodajalka kakor gora vzpne nad damo in zagodrnja z bliski iz oči: »Koliko pa lahko plačate?!« — Jokaje beži dama domov...

Karikatura je iz sodobnosti, iz časa krize! In res se najdejo še zdaj trgovci in pomočniki, ki kar izžarevajo sovražnost in nestrpnost proti strankam. In te seveda beže in se ne vrnejo nikdar več. Po trgovinah še nahajamo tipe, kakršne vidimo včasih za okenci ali v uradih na železnici, v gledališčih, na davkarijah, na magistratih in banovinah: tipe, ki so silno kratko nasajeni, vedno razdraženi, nervozni in nevljudni. Očividno smatrajo svoje delo za kazensko tlačenje in stranko za — podrepno muho...

Toda bistvo vsakega uradovanja in trgovanja je v tem, da izkušamo publiko čim bolj zadovoljiti in ji čim uslužnejše streči. Zakon povračanja velja prav tako za uradnike, kakor za trgovce: ako hočemo občinstvo odklanjati, odkloni občinstvo nas. Potem pa se ne pritožujmo, da je zahtevalo preveč! Zamudili smo, da bi si publiko pridobili in smo jo celo sami nahujskali proti sebi.

Začetek modrosti, uspeha in sreče je v vsakem poklicu spoznanje, da je zgrajeno življenje na medsebojnosti. Daj ljudem nekaj več, kakor pričakujejo, pa si najmodrejši življenski politik in kariero gotovo napraviš, ako jih presenečaš z uslužnostjo in ljubeznivostjo.

Nekatere moderne trgovine so uvedle, da gospodarji in uslužbenci gostov ne pozdravljajo, kadar prihajajo ali odhajajo in se ž njimi ne pogovarjajo. To je novošegna stvarnost in napačno umevana racionalnost. Vse kratko, suho, odrezano. Trgovine delajo tovarniško: stranke so jim material, ki ga je treba čim prej predelati. To je velika napaka. Publika hoče govoriti, vprašati, se posvetovati; kjer tega nočejo, tam mu ni obstanka in tja ne prihaja več.

Herb. N. Casson pravi: Osebna ljubeznivost postaja za trgovino ustvarjajoča moč. Nobena trgovina in nobena tovarna ni tako velika, da bi mogla osebno ljubeznivost pogrešati. Edini vzrok, zakaj mnogo manjših trgovin dobro uspeva, je, da so napram svojim odjemalcem bolj osebno ljubeznive kakor velike tvrdke.

Zakaj so hoteli v Švici povsod priljubljeni? Zato ker gosta pri vходу sprejema direktor, a ne portir, ker se vse vede, kakor bi bil gost — gospodar, ki mu izkušajo ustreči v vsakem oziru čim boljše in hitreje.

Hoteli Statler v Ameriki sprejemajo goste takisto s prav posebno ljubeznivostjo in postrežljivostjo. Vsaka scba ima svojo kopel, pa tudi zalogo sukanca, šivank, zaponk, gumbov in vžigalic. Vsako jutro prejema gost še časopis. Statler ne pravi: Publika zahteva preveč, nego: Dajmo

publiki več, nego pričakuje! — To je vzrok, da je Statler najuspešnejši hoteljé v Zedinjenih državah.

Veliko podjetje hotelov in restavrantov Lyons v Londonu je odpravilo napitnine, uvedlo natakarcé, ki morajo biti zelo prijazne, in ob obedih dobro godbo. V največjih in najlepših dvorinah dobivajo tudi srednji stanovi hrano za zelo nizko ceno. Zato so Lyonsove gostilne najbolj ugledne na Angleškem in jih posečajo zadovoljne množice. Tu se nudi mnogo več, kakor publika zahteva.

Isti angleško-ameriški trgovski strokovnjak Herb. N. Casson pripoveduje:

»Velike prodajalne hiše naravnost očarujejo svoje odjemalce s prav posebno pozornostjo. Te hiše so danes več kakor trgovine, kajti obenem so restavranti, gledališča, bančne filijale, poštné filijale, koncertne dvorane in koncertni prostori. Ne ponujajo le blago, nego tudi dosti zabave in tekmujejo med seboj, kako bi dajale publiki zmerom novih zabav in prijetnosti. Trgovine postajajo visoke šole vljudnosti in ustrežljivosti. Úspeh za uspehom dokazuje, da se izplačuje, ako se fanatično trudiš, kako bi bil občinstvu prijeten. Še nikoli se ni tako upošteval okus občinstva, kakor dandanes po prvih svetovnih trgovinah.«

V Berlinu imajo velike trgovske hiše običaj, da smejo stranke kupljeno robo dopoldne zamenjati z drugo, ako s prvo doma niso bile več zadovoljne. Robo jim s tovornimi avti dostavljajo na dom, ako je vredna vsaj 5 RM. Poleti in pozimi imajo veletrgovine posebne sobane z bifejem, kjer lahko gostje počivajo, čitajo časnike, pišejo pisma in telefonirajo. Papir, črnilo, peresa in telefon so brezplačno na razpolago. A tudi elegantna umivalnica z umivalniki, milom in brisačami so na razpolago poleg prostorov za zadrego... Odlična trgovina za obuvala ima ortopedičen oddelek, v katerem ordinira zdravnik brezplačno. V sredini Berlina je velika trgovina, ki prodaja na obroke in obvešča svoje stalne odjemalce, ki redno odplačujejo, koliko imajo zopet kredita. Ta veletrgovina vrača svojim strankam celo polovico voznine (cestne železnice) in sicer za vsakega člana rodbine, ki se pripelje v mesto, da je pri nakupovanju.

Tako delajo Berlinci danes, v dobi krize, in ne trdijo, da zahteva občinstvo preveč.

V curiško trgovino Globus je prišla dama, ki je želela, da kupi krožnike. Našla je, kar je iskala, a cena se ji je zdela previsoka. Izjavila je, da hoče pogledati še po drugih trgovinah; morda najde iste krožnike za nižjo ceno. Prodajalka je damo vnovič prav prijazno opozorila na kvaliteto in znakmo krožnikov, nato pa dejala: »Ne verjamem, da najdete isto ali enako robo ceneje. Zelo bi me veselilo, ako se vrnete. Prav rada bi vam zopet stregla.« Dama je odšla in se čez dobro uro res vrnila. Povedala je, da je našla iste krožnike za isto ceno, vendar ljubeznivost prodajalke je napravila nanjo tako dober vtis, da je prišla dolgo pot nazaj k nji in sklenila kupčijo. Poročevalec te resnične zgodbe trdi, da je bil odločilen stavek: »Prav rada bi vam zopet stregla!« in priporoča vsem mladim prodajalkam, naj govore in se vedejo prav tako, kakor ljubezniva Švicarka, pa bodo dosežale več uspehov. Zapetost, čmernost ali celo brezbriznost prodajalcev delajo največjo škodo trgovcem od nekdaj, zlasti pa danes.

Potujoč velesejem je nemški izum, ki se začne uveljavljati leta 1933,

ko odplove prva nemška velesejmska ladja na 18 mesecev trajajoče potovanje po morjih in bo obiskala 70 inozemskih luk z izdelki nemške industrije. Najprej se bo ladja ustavljala po velikih lukah Južne Amerike, potem obišče Indijo, Kitajsko in Japonsko. Udeleže se velike in tudi majhne nemške tvrdke tega prvega podjetja svoje vrste. Nemci pač znajo odpreti vedno nove poti za svoj izvoz in vzlic krizam ne izgube vztrajnosti v iskanju novih odjemalcev...

Vse take pojave moramo vedeti in jih uporabljati sebi v pouk: ako bomo posnemali švicarske, ameriške, londonske in nemške hotele in restavracije glede snažnosti, uslužnosti in ljubeznivosti, se dvigne promet tujcev tudi pri nas. A ne prej. Od velikomestnih trgovcev se učimo ustrezati publiko bolje kakor pričakuje. Saj se tudi veliki narodi neprestano uče, in njih časopisi poučujejo vsak poklic, kako naj celo dandanes doseza uspehe.

Najbolj uspešno dandanes svojo robo priporočati, uči tak časopis n. pr. mesarje takole: Izdajte pismo:

»Ljube gospodinje, danes bi Vam rad pomagal nekoliko gospodinjiti, da boste lažje z malo denarja moža in otroke nasitile in zadovoljile. Marsikatera med Vami ne ve, da je meso še zmerom najcenejša hrana in da z mesom največ prištedite. Prepričajte se, da je meso za malo vsoto izdatnejša in nasitljivejša hrana kakor katerokoli drugo hranivo za isto ceno. Sicer pa »meso« ne pomeni le zarebrnic in zrezkov. Še cela vrsta dobrih vrst mesa je, ki veljajo le par grošev funt, a lahko napravite iz njih najboljše obede ali večerje. Le posvetujte se s svojim sosedom mesarjem, ki ima velike izkušnje in Vam rad pove, kakšno meso je za Vas najbolj ugodno. Mnogo mu je na tem, da Vam dobro in modro postreže in da boste rade še prihajale k njemu. Videle boste, da Vam res pomaga štediti, ne da bi bila zato prehrana slabša.«

Nemci celo posamezne trgovske stroke instruirajo za sodobni boj s krizo. Da ljudje res ne zahtevajo preveč pri nas, kjer smo silno konservativni, naj dokaže še ameriški dogodek zadnje dobe.

Berlinska »Tägliche Rundschau« poroča o trgovcu, ki je pač edini na svetu v svoji zvestobi do odjemalcev. Ta trgovec se piše Hennem in ima v Sloanu, mesto v ameriški državi Jowa, veletrgovino. Spričo krize, ki vlada po vsem svetu in ki je tudi njegove dolžnike vrgla v najhujšo stisko, sta gospod in gospa Hennem razposlala svojim revnim stalnim odjemalcem sledeče pismo:

»Dragi prijatelj! Čast nama je, da Vam naznanjava, da sva Vaš dolg v znesku črtala. Upava, da nama tega ne zamerite. Domišljava si, da ustrežava s tem le ukazu višje sile. Moliva, naj Vas nebo blagoslovi in Vam kmalu povrne izgubljeno blagostanje. Z najodličnejšim spoštovanjem

Mr and Mrs James Hennem.«

Ali sta tako storila iz čistega človekoljubja ali iz reklamske spekulacije? Gotovo je, da jima odjemalci ostanejo zvesti in se zelo pomnože in da najdeta posnemanja pri tovariših enake imovitosti...

Po vseh trgovskih središčih so zdaj uvedli pozvedovalce, ki naj doženejo, česa si publika želi; ti pozvedovalci vprašujejo preproste ljudi, hodijo takorekoč od vrat do vrat ter zbirajo in si zapisujejo mnenje gospodinj, trgovcev, kmetov, mehanikov i. dr. Naravnost znanstveno proučujejo dušo

in srce kupujočega občinstva. Saj vedo, da oni fabrikanti in trgovci, ki svoje odjemalce najboljše poznajo, dosti več prodajajo in zaslužijo kakor oni, ki se trmasto ravnajo le po lastni glavi. Psihologija kupujoče publike je za sodobnega trgovca neobhodna. In geslo »Ljubi svojega odjemalca kakor samega sebe!« je prav brez vsakega dvoma dandanes boljše, uspešnejše in praktičnejše, kakor čmerna in lenobna trditev: »Ljudje zahtevajo preveč«.

Peter Šilec.

NAŠE GOSPODARSTVO V ZAČETKU LETA 1933

Razmere na našem denarnem trgu ne kažejo znakov izboljšanja. Zaradi tega je prišlo do ukrepov v zaščito denarnih zavodov. Na podlagi podaljšanega zakona o zaščiti kmeta smo dobili uredbo z zakonsko močjo o reguliranju izplačil vlog pri posameznih denarnih zavodih. S čl. 6 zakona o zaščiti kmeta je dana vladi možnost objavljati v svrhu ureditve razmer na denarnem trgu posebne uredbe z zakonsko močjo. Nova uredba pomeni novo fazo depozitnega moratorija, v katerem se stvarno nahajamo. Med členom 5 zakona o zaščiti kmeta in novo uredbo je bistvena razlika v tem, da dobiva denarni zavod zaščito ali moratorij že tedaj, ko pošlje akt, dočim je preje moratorij bil vezan na to, da ga ministrstvo odobri. Nadalje je bilo v čl. 5 govora o reorganizaciji zavoda, dočim sedaj teh odredb ni. Dovolitev, da se denarni zavod posluži uredbe, se lahko objavi samo v lokalni zavoda, dočim je bila zaščita po čl. 5 objavljena vedno tudi v Službenih novinah. Vsak denarni zavod mora objavljati skalo, po kateri bo izplačeval vloge. Izvzeti pa so slučajni potreb vzdrževanja vlagatelja, davki itd. Naša javnost te uredbe ni sprejela dobro, ker pomenja veliko poseganje v zasebno lastnino, ki je po ustavi zagarantirana.

Kolikor nam je doslej znano, so se te uredbe poslužili tile denarni zavodi: Mestna hranilnica v Zagrebu, Srpska banka v Zagrebu, Mestna hranilnica v Ljubljani in Jugoslovanska banka v Zagrebu. Torej štirje izredno močni denarni zavodi z najmanj poldrugo milijardo tujih sredstev. Poročanje o teh zavodih je težko, ker se ob priliki uveljavljenja uredbe lahko zadovoljijo z navadno objavo v svojih poslovnih prostorih.

Druga važna uredba na podlagi čl. 6 že omenjenega zakona z dne 20. decembra je uredba o posredovalnem postopanju. Po tej uredbi je možno vsakemu trgovcu in obrtniku zaprositi za uvedbo posredovalnega postopanja, da se tako izogne preteči prisilni poravnavi ali celo stečaju.

Po tej uredbi imenuje sodišče posrednika, ki naj izvrši poravnavo med upniki in dolžnikom, tozadevni sporazum pa mora predložiti sodišču v odobritev. Postopanje po novi uredbi traja tri mesece; v tem času je torej dolžnik oproščen plačevanja svojih obveznosti in dobiva na ta način trimesečni moratorij. Najbolj važno pri uredbi je dejstvo, da dobi dolžnik brez ozira na svoje faktično imovinsko stanje trimesečni odlog za svoja plačila. Zaradi tega je pričakovati, da bodo poskušali tudi nesolidni elementi to izkoristiti, proti čemur naj organizacije upnikov in trgovcev energično nastopijo.

Sicer je pa ta uredba logična posledica prejšnjih ukrepov. Najprej smo 20. aprila lani dobili moratorij za kmetijske dolgove, ki je bil kasneje razširjen (20. decembra lani) tudi na zadrage, tako da je bila izvzeta le Narodna banka. V zvezi s kmečkim moratorijem je bil § 5 zakona, ki je dovolil moratorij tudi bankam, ki zanj zaprosijo. Zakon od 20. decembra je šel dalje in je dovolil še posebej zaščito denarnim zavodom v drugi obliki. Ker pa je vprašanje kmetijskih dolgov in denarstva v najožji zvezi s trgovino in obrtjo, je nujno moral priti še odlog za te stanove, ki tudi nosijo težko breme gospodarske krize. Prvi val je tako rodil vedno večje valove okrog sebe in tako smo prišli do sedanjih razmer.

V Sloveniji je omeniti, da so s 1. januarjem t. l. mariborski in celjski denarni zavodi znižali svojo obrestno mero za 1%. Na eni strani je to znižanje v zvezi z obrestno mero, ki je bila diktirana s kmetijskim moratorijem, na drugi strani je pa pravzaprav ta korak samo priznanje faktičnih razmer. Sicer pa prihajamo vedno bolj do spoznanja, da takega kreditnega sistema, kot smo ga imeli doslej, ne bomo

doživeli več in da je treba sedanje stanje čimprej likvidirati ter postaviti vse skupaj na nove temelje, ki bodo najboljše odgovarjali novim razmeram. Zato je danes čas, da mislimo na reformo našega denarstva, da se ne bi ponavljale nekdanje napake in da bi bilo v bodoče denarstvo kos najrazličnejšim pretresljajem. Zanimivo je, da se mali denarni zavodi drže bolj kot veliki. Zanimivo je dejstvo, ki ga bo treba pri bodoči ureditvi imeti pred očmi, da po deželi med kmetiskim prebivalstvom vlada več razumevanja za težave denarnih zavodov, ker vedo, da je denar pri dolžnikih, ki so sami v hudih stiskah, ne dvomijo pa o njihovi boniteti.

Za naš denarni trg je važno dejstvo, da je Narodna banka proti koncu preteklega leta začela zamenjavati stare tisočake za nove. Namen te zamenjave je preprečiti tezavriranje.

Pozornost je vzbudila tudi pot našega finančnega ministra v Pariz. Ker je sedanje breme naših državnih dolgov za nas pretežko, pomisliti je treba samo, za koliko so se morali povečati izdatki za obrestovanje in amortizacijo državnih dolgov zaradi izpremenjenih valutnih razmer, je za upnike najboljše, če pristanejo na odgoditev plačil. Če pa ne pristanejo na to, potem pa tudi ne preostaja dolžnikom drugega kot to, kar so že storili. Kakor pravijo zadnja poročila, je finančnemu ministru načelno uspelo doseči pri pogajanjih z upniki v Franciji triletni odlog plačil. Za to dobo bodo izdani posebni boni.

Svetovna trgovina leta 1932

Da pokažemo obseg svetovne gospodarske krize, smo zbrali nekaj podatkov o zunanji trgovini najvažnejših držav, v kolikor so že objavljeni. Podatki so izraženi v milijonih valutnih enot dotičnih držav.

	Uvoz		Izvoz	
	1931	1932	1931	1932
Anglija (funti)	882	703	489	365
Švica (franki)	2.251·2	1.762·9	1.349·5	801·7
Holandija (gld.)	1.893	1.300	1.312	844
Francija (fr.)	42.206	29.826	30.436	19.693
Poljska (zl.)	1.462	862	1.878	1.083
Italija (lire)	11.643	8.247	10.210	6.796
Češkoslovaška (krone)	25.000	14.800	13.000	7.400
USA (dolarji)	2.091	1.313	2.424	1.618

Veliki padeč svetovne produkcije v preteklem letu kažejo tudi podatki o produkciji najvažnejših kovin. Tako je znašala produkcija leta 1932 (v oklepajih podatki za 1931): železa 39·0 (55·9) milj. ton, jekla 50·0 (70·0) milj. ton, svinca 1.275 (1.513) milj. ton, bakra 1·0 (1·5) milj. ton, cinka 0·86 (1·12) milj. in cina 0·1 (0·16) milj. ton.

Vsa svetovna produkcija je bila po podatkih nemškega zavoda za proučevanje konjunktura lani najnižja v zadnjem desetletju. V primeri z letom 1913 je sicer število prebivalstva na svetu naraslo za 13%, istočasno pa je bila svetovna industrijska produkcija za 11% nižja kot pred vojno. Če vzamemo svetovno produkcijo leta 1928 kot 100, je znašala lani industrijska produkcija samo 74%.

Stanje Narodne banke je bilo v decembru in prvi polovici meseca januarja naslednje (vse v milj. Din):

Aktiva:	8. dec.	15. dec.	22. dec.	31. dec.	8. jan.	15. jan.
ziato	1.762·3	1.760·0	1.757·9	1.760·8	1.761·4	1.761·4
valute	1·8	3·3	3·9	0·8	1·3	2·4
devize	206·7	197·5	198·7	206·5	206·1	204·4
skupna podlaga	1.970·8	1.960·8	1.960·6	1.968·1	1.968·7	1.968·1
devize izven podlage	0·9	1·1	1·3	2·0	1·8	2·1
kovani denar	166·0	181·1	176·4	139·9	157·7	151·3
menična posojila	2.177·7	2.158·9	2.143·8	2.112·0	2.093·6	2.087·5
lombardna posojila	348·1	348·1	347·5	344·9	344·2	343·9
prejšnji predujmi državi	1.812·2	1.812·4	1.812·7	1.808·6	1.808·7	1.808·9
začasni predujmi državi	600·0	600·0	600·0	600·0	600·0	600·0
razna aktiva	138·9	137·3	138·9	21·7	40·4	37·9

	8. dec.	15. dec.	22. dec.	31. dec.	8. jan.	15. jan.
Pasiva :						
obtok bankovcev	4.692·5	4.629·8	4.558·1	4.772·7	4.731·2	4.624·3
državne terjatve	6·7	9·2	22·4	13·5	15·6	19·3
žiroračuni	572·4	528·9	570·6	384·7	371·3	395·7
razni računi	250·8	329·5	352·9	299·6	367·7	441·9
skupno obveznosti po vidu	829·9	867·6	945·9	697·8	754·6	850·9
obtok in obveznosti po vidu	5.522·4	5.497·5	5.504·1	5.470·5	5.485·8	5.481·2
obveznosti z rokom	1.442·4	1.435·4	1.409·2	1.459·3	1.401·8	1.397·7
razna pasiva	230·7	249·0	250·2	40·3	97·4	94·6
odstotek kritja	35·68	35·66	35·62	35·97	35·88	35·90
samo zlato kritje	31·91	32·01	31·93	32·18	32·10	32·13

Posebnih izprememb v izkazih banke ni bilo v decembru.

Kovanega denarja je mnogo v blagajnah Narodne banke, zlasti manjšega drobiža. Posojila banke stalno padajo. To velja tako za eskont kot za lombard. V poldrugem mesecu se je eskont zmanjšal za 90 milj. Din, lombard pa za 4·2 milj. Prejšnji predujmi državi se stalno zvišujejo radi obresti za izdane blagajniške zapise. Vendar je v letu 1933 njih svota manjša, ker se je porabil delež države na čistem dobičku Narodne banke za odpis na tej postavki v znesku 4·2 milj. Din. Začasni predujmu glavni državni blagajni bi morali biti po zakonu o Narodni banki vrnjeni najkasneje do 31. decembra vsakega leta. Zakon še izrecno določa, da se ti predujmi nikakor ne morejo prenesti iz enega leta v drugo leto. Zakon o Narodni banki je bil uveljavljen 20. junija 1931, toda že po dveh letih ni mogel vzdržati svoje moči ob krizi tako vsega zasebnega kakor tudi javnega gospodarstva. V postavki razna aktiva je banka izenačevala obračune z državo za kovani srebrni denar.

Med pasivi je obtok bankovcev razmeroma nizek, posebno v primeri z istim časom leta 1931. Leta 1932 najnižji obtok bankovcev je bil 22. decembra s 4.558·1 milj. Din. Iz tega se vidi, da se deflacijska politika v tem oziru nadaljuje. Poleg tega, da se je zmanjšal obtok denarja, je treba vpoštevati še dejstvo, da se je radi krize denarnih zavodov hitroč obloka znatno zmanjšala, kar vse ima svoj vpliv na cene. Zaradi tega tudi vidimo, da se cene niso zviševale v isti meri kot bi bilo pričakovati v zvezi s stanjem dinarja na inozemskih tržiščih.

Državne terjatve postajajo znatnejše. Žiroračuni so za ultiimo decembra padli, kasneje v januarju pa so se dvignili. Po naraščanju do 22. decembra so se razni računi, kjer se nahajajo poleg dobroimetij državnih gospodarskih podjetij tudi svote, položene na razne klirinške račune, zmanjšali, izredno pa so narasli v drugem tednu januarja: za 74·2 milj. Din. V januarju večinoma dospevajo plačila za jesensko blago. Svota obtoka bankovcev in obveznosti po vidu se ni dosti izpremenila. Pač pa kažejo obveznosti z rokom z z'emo stanja za ultiimo decembra tendenco k padanju, deloma je to v zvezi z zmanjšanjem obrestne mere za blagajniške zapise Narodne banke. Odstotek kritja je še nad 35, samo zlato kritje pa se suče okoli 32%. Zakonski minimum znaša za skupno kritje 35%, od tega mora znašati samo zlato kritje 25%.

Bilanca Narodne banke za 1932 izkazuje čistega dobička 24·0 milj. Din, tako da ostane za razdelitev delničarjem 18·6 milj. (lani 24·06). Očnemu zboru bo predlagano, da naj znaša dividenda za 1932 samo 300 Din (dočim je za preteklo leto znašala 400 Din), nominala delnice znaša 3.000 Din). Zanimivo je, kako veliki so odpisi terjatev: 50·81 milj. (107 milj. v letu 1931).

V deviznem gospodarstvu je važno, da je Narodna banka izenačila premije za vse kliringe na 28·5% in sicer 2. januarja. S tem se je prilagodila tečajem dinarja v inozemstvu, seveda je bilo pričakovano, da bo izenačenje ažiija šlo še višje, da se tako doseže prilagoditev razmeram in tečajem na črni borzi. Druga važna novost je v dovoljenju Narodne banke, da se sme odslej vršiti zavarovanje valute pri izvozu v Italijo, odnosno sme izvoz v Italijo plačevati v efektivnih inozemskih dinarjih, ki pa morajo biti opremljeni s certifikatom ene izmed podružnic Bance d'Italia: ali reške ali tržaške. Bančni krogi si sicer od tega ne obetajo znatnega povečanja izvoza, pač pa se lahko razvije tihotapstvo dinarjev v inozemstvo. Korist bodo imeli pa predvsem italijanski uvozniki, ki bodo kupili dinarje po nizkih tečajih in jih porabili za svoje nakupe pri nas, ne da bi nam priznali višjih cen.

V sosednji Avstriji imamo baš na deviznem polju zabeležiti važne izpremembe, ki so tudi za ostale države pomembne. Avstrija je dobila zagotovljeno veliko mednarodno posojilo 300 milj. šilingov. Zaradi tega namerava opustiti devizne omejitve. Za avstrijski kredit je važno, da je začel na curiški borzi zopet notirati avstrijski šiling, katerega notica je bila ukinjena oktobra 1931.

Državna hipotekarna banka izkazuje za 30. november v primeri s 30. septembrom zmanjšanje hipotekarnih posojil za 49·2 milj., dočim so se komunalna posojila povečala za 19·7. Med pasivi so inozemska tuja sredstva banke ostala nespremenjena. Znižali so se fondi in kapitali javnih ustanov, zlasti pa so se zmanjšale hranilne vloge, in sicer za 21·2 milj. Din.

Pri Poštni hranilnici se je število vlagateljev v decembru povečalo za 3.186 in je na koncu l. 1932 znašalo 216.957. Število čekovnih računov je naraslo v decembru za 93. promet pa je bil nekoliko manjši kot v novembru in je znašal 15.335·9 milj. Din. Odstotek brezgotovinskega prometa se je povečal od 45·8% na 46·3%. Hranilne vloge so v decembru zaradi pripisanih obresti narasle za 32·7 na 442·7 milj. Din. Vloge na čekovnih računih pa so se zmanjšale za 56·25 milj. Din na 944·5 milj. Din. Skupni poštnočekovni promet je dosegel v letu 1932 približno vsoto 56·6 milijarde Din, dočim je leta 1931 znašal 63·3 milijarde Din.

Gibanje naše zunanje trgovine. V 12. številki lanskega letnika smo objavili podatke uvoza in izvoza za mesece januar—oktober. Novembra je bilo gibanje naslednje (v milj.):

	Uvoz		Izvoz	
	1931	1932	1931	1932
november	308·5	231·8	349·4	359·5

V mesecu novembru je naš izvoz izredno narasel in dosegel rekordno višino 359·5 milijonov Din. Nasprotno pa je uvoz v novembru nadalje padel. V primeri z novembrom 1931 je izvoz po količini narasel za 5·7%, po vrednosti pa za 2·9%. Nasprotno pa je v primeri z novembrom lani uvoz po količini padel za 8·9%, po vrednosti pa za 24·9%.

Skupno je v prvih enajstih mesecih tega leta znašal uvoz 793.113 ton v skupni vrednosti 2.596·9 milj. Din, dočim je lani v istem času znašal 1.047.127 ton za 4.502·3 milj. Din. Zmanjšanje uvoza po količini znaša torej 24·3%, po vrednosti 42·4%.

Nasprotno je znašal naš izvoz v prvih enajstih mesecih letos 2.144.048 ton za 2.713·2 milj. Din, lani v istem času pa 3.088.757 ton za 4.418·9 milj. Din. Tu znaša padeč količine 30·5%, vrednosti pa 38·6%.

V novembru samem je bila naša zunanja trgovina aktivna za izredno znatno vsoto 127·8 milj. Din. Aktivnost je, da navedemo primere, dosegla v oktobru 76·4 milj. Din, lani v novembru pa 40·9 milj. Din. Skupno je bila naša zunanja trgovina v prvih enajstih mesecih tega leta aktivna za vsoto 116·24 milj. Din, lani v istem času pa je bila zabeležena pasivnost v znesku 83·4 milj. Din.

Indeks cen Narodne banke v veletrgovini za december kaže zopet dvig. Ta dvig je pripisovati predvsem višjim cenam rastlinskih in industrijskih proizvodov, dočim so cene mineralnih proizvodov ostale nespremenjene, cene živalskih proizvodov pa so padle. Tako indeks uvoznih, kakor indeks izvoznih cen sta narasla. Indeks sam je bil naslednji:

	rastlinski	živalski	miner.	industr.	skupno	uvozni	izvozni
december	61·6	57·3	76·8	68·1	64·8	73·7	57·9

Indeks za mesece januar—november l. l. smo objavili v 12. številki lanskega letnika. Podlaga so cene v letu 1926 kot 100.

Na naših borzah je za ultimo decembra med važnejšimi papirji edino vojna škoda preseгла tečaj, ki je bil zaznamovan za ultimo decembra 1931. Vzrokov za to tendenco vojne škode je iskati predvsem v nakupih Poštne hranilnice, ki razpolaga sedaj z znatno višjimi vlogami in se zanjo pred amortizacijo nakup izplača. V splošnem pa so bilančni kurzi za 31. december 1932 nižji, kot so bili pred letom dni. V prvi polovici januarja pa je bila tendenca za državne papirje v splošnem slaba in so tečaji popuščali.

Tečajji najvažnejših državnih papirjev na zagrebški borzi so bili naslednji:

	7% inv. pos.	vojna škoda	8% Bler. pos.	7% Bler. pos.
31. decembra 1931	60.— blago	230.— — 235.—	58.— blago	47·50 — 49.—
29. januarja 1932	55·50 — 57.—	225.— — 228.—	50.— — 51·50	45·75 — 46·25
29. februarja 1932	61·50 — 62·25	246.— — 247.—	53.— — 53·75	47.— — 47·25
31. marca 1932	61.— — 62·50	223.— — 225.—	56·50 — 57.—	52·50 — 53.—
29. aprila 1932	52.— — 55.—	188.— — 192.—	50.— — 52·50	45·50 — 46.—
31. maja 1932	52·50 blago	182.— — 185.—	42.— — 45.—	39.— — 39·50
30. junija 1932	48.— — 50.—	174.— — 176.—	42.— blago	35·50 — 37·50
29. julija 1932	48.— — 50.—	200.— — 203.—	42.— — 45.—	41.— — 41·75
31. avgusta 1932	49.— — 52.—	193.— — 194.—	44.— — 45.—	41.— — 41·62
30. septembra 1932	49.— denar	177.— — 178.—	44.— — 46.—	41.— — 41·50
31. oktobra 1932	46.— — 51.—	174.— — 175.—	— — — —	32.— — 33.—
30. novembra 1932	46·50 — 48.—	208.— — 208·50	— — — —	36·50 — 37·50
30. decembra 1932	50.— — 55.—	250.— — 251.—	46.— — 47.—	43.— — 44.—
20. januarja 1933	44·50 denar	190.— — 192.—	39·50 — 41·50	36.— — 37·50

Število zavarovancev pri ljubljanskem Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev je znašalo v decembru 74.215 v primeri s 77.388 v novembru. V primeri z decembrom 1931 pa je število zavarovancev padlo za 7.436. Kaže, da smo letos na dnu in da se dosti ne more več spremeniti na slabše. Od sredine oktobra 1932 pa do konca decembra se je gibalo število zavarovancev na isti višini kot 1923, torej ob začetku prve povojne krize, povzročene po deflaciji oziroma stabilizaciji dinarja.

Državne finance kažejo v zadnjih mesecih to-le sliko (v milj. Din):

Splošna državna uprava

	proračun	faktični dohodki	faktični izdatki
april, maj in junij	1.893·8	1.241·7	1.519·5
julij	631·3	465·3	427·1
avgust	631·3	495·1	451·6
september	631·3	497·0	457·9
oktober	631·3	538·5	556·0
november	631·3	624·7	569·8
skupno	5.050·3	3.942·3	3.981·9

Finance državnih gospodarskih podjetij so bile lani naslednje (v milj. Din):

	Dohodki		Izdatki	
	proračun	faktični dohodki	proračun	faktični izdatki
april, maj in junij	1.125·3	866·1	937·0	853·2
julij	375·1	273·1	312·3	214·9
avgust	375·1	275·6	312·3	277·7
september	375·1	293·5	312·3	308·8
oktober	375·1	202·2	312·3	317·2
november	375·1	307·3	312·3	285·0
skupno	3.000·8	2.317·8	2.498·5	2.256·8

Ljubljana, 20. januarja 1933.

D. P.

TO I N O N O

Stečajji in prisilne poravnave v mesecu decembru 1932. Društvo industrijev in veletrgovcev v Ljubljani objavlja za čas od 1. do 31. decembra to statistiko (številke v oklepaju se nanašajo na isto dobo pretečenega leta):

1. Otvorjeni stečajji: v Dravski banovini 8 (4), Savski 5 (5), Vrbaski 4 (—), Primorski 1 (3), Drinski 4 (7), Zetski 2 (2), Dunavski 15 (11), Moravski 7 (3), Vardarski 7 (3), Beograd, Zemun, Pančevo 3 (1).

2. Otvorjene prisilne poravnave izven stečaja: v Dravski banovini 12 (15), Savski 21 (15), Vrbaski 1 (1), Primorski 5 (6), Drinski 6 (10), Zetski — (—), Dunavski 8 (23), Moravski 1 (2), Vardarski 1 (1), Beograd, Zemun, Pančevo 4 (3).

3. Odpravljeni stečaji: v Dravski banovini 4 (2), Savski 3 (2), Vrbaski — (—), Primorski — (1), Drinski 12 (2), Zetski 1 (1), Dunavski 9 (9), Moravski 6 (11), Vardarski 6 (1), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (5).

4. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja: v Dravski banovini 15 (4), Savski 26 (8), Vrbaski 4 (1), Primorski 7 (1), Drinski 8 (4), Zetski — (—), Dunavski 12 (9), Moravski — (1), Vardarski — (—), Beograd, Zemun, Pančevo 10 (—).

Po izkazu Društva industrijcev in veletrgovcev je bilo v pretečenem letu otvorjenih skupno 698 stečajev napram 481 v letu 1931. Od tega je odpadlo na Dravsko banovino 90 stečajev, napram 79 v istem razdobju leta 1931.

Prisilnih poravnav izven stečaja je bilo priglašениh preteklo leto 1069 napram 694 v letu 1931. V Dravski banovini je bilo od tega 215 (104) prisilnih poravnav. Potrjenih pa je bilo prisilnih poravnav v Dravski banovini 188 napram 67 v letu 1931.

Gospodarstvo samouprav v letu 1931. Proračunski oddelek ministrstva financ je sestavil pregled o stanju vseh samoupravnih dohodkov in izdatkov v kraljevini za leto 1931.

Skupna svota izplačanih izdatkov je 1931 znašala 3399·2 milijona dinarjev, in sicer:

kmečke občine: 1930: 697·5 milj. Din — 1931: 604·2 milj. Din — mestne občine: 1930: 1814·4 milj. Din — 1931: 1814·1 milj. Din — cestni odbori: 1931: 53·0 milj. Din — gospodarske zbornice: 1931: 20·6 milj. Din — banovine: 1930: 974·5 milj. Din — 1931: 907·3 milj. Din.

Skupna obremenitev s samoupravnimi davščinami je znašala 1931: 1.900.000.000 Din, odnosno za 23 milijonov Din manj nego 1930. Po posameznih vrstah teh davščin je odpadlo: na doklado 1.023.500.000 Din trošarine 498.900.000 Din, takse 302.100.000 Din, kuluk 76.000.000 Din.

Skupni dohodki in izdatki kmečkih občin so bili v razdobju 1928 do 1930 v porastu, leta 1931 pa so pričeli radi nepovoljnih gospodarskih prilik upadati.

Naše trgovinske pogodbe in sporazumi, sklenjeni 1932. Tekom preteklega leta je sklenila naša država štiri trgovinske pogodbe in sicer z Italijo, Avstrijo, Brazilijo in Grčijo ter sedem klirinških sporazumov — z Avstrijo, Čehoslovaško, Švico, Belgijo, Italijo, Nemčijo in Francijo. Poleg tega so bile poedine trgovinske pogodbe, katerim je v preteklem letu potekel rok, podaljšane.

Z Avstrijo je bila sklenjena trgovinska pogodba 9. marca 1932, ratificirana pa 28. decembra 1932. Poleg tega je bil sklenjen klirinški sporazum 20. januarja 1932 in potem 20. aprila.

Z Italijo je bila sklenjena dopolnilna trgovin. pogodba 25. aprila 1932; 22. oktobra pa klirinški sporazum, ki je stopil v veljavo 1. novembra 1932.

S Čehoslovaško je bil podpisan 8. junija 1932 klirinški sporazum, ki je stopil v veljavo 22. junija.

Preferencialni sporazum s Francijo je bil podpisan 7. novembra 1931, ratificiran pa 7. maja 1932.

Dopolnilna trgovinska pogodba z Grčijo je bila sklenjena v Ateni 22. septembra 1932. Blagovni promet je urejen na podlagi delne kompenzacije.

Nemčija je 6. septembra odpovedala trgovinsko pogodbo z našo kraljevino, ki je bila sklenjena 6. oktobra 1927. Pogodba preneha 6. marca l. 1933. Plačilni promet z Nemčijo je urejen s sporazumom med našo Narodno banko in nemško državno banko.

Nekaj statističnih podatkov iz naše države. Produkcija plina v vseh jugoslovanskih plinarnah je znašala 1931: 14,302.826 kbm napram 13,139.450 kbm v letu 1930 in 12,688.187 kbm leta 1929.

Naše **svilarstvo** je v poslednjih letih v upadanju. Število gojilcev sviloprejk je znašalo 1930: 48.596, leta 1931 pa le še 31.586. Proizvodnja sirovih kokonov, ki je znašala 1930 — 1,272.333 kg, je v letu 1931 upadla na 777.619 kg.

Izvoz voska in medu je znašal 1929: 0·7 milijonov Din, 1930: 0·8 mil. dinarjev, 1931: 0·3 mil. Din; uvoz voska in medu pa 1929: 1·3 mil. Din; 1930: 1·5 mil. Din; 1931: 2·1 mil. Din.

Po zadnji cenitvi našega **narodnega dohodka leta 1925** je znašal naš narodni dohodek: od poljedelstva 18.638 mil. Din; živinoreje 12.940 mil. dinarjev; ribolova 83 mil. Din; gozdarstva 3935 mil. Din; tovarniške industrije 5823 mil. Din; železniškega prometa 1796 mil. Din; trgovine 8310 mil. dinarjev; obrta 7760 mil. Din; dohodek svobodnih poklicev 10.493 mil. Din itd. Skupni narodni dohodek je bil preračunjen tedaj na 80.101,950.000 Din. V poslednjih letih pa je močno opadel dohodek iz poljedelstva, živinoreje in gozdarstva; po vseh znakih sodeč, pa se dviga narodni dohodek iz industrijske delavnosti.

Obtok bankovcev naše Narodne banke je znašal konec leta 1924: 6002 mil. Din; 1926: 5813 mil. Din; 1928: 5528 mil. Din; 1929: 5818 mil. Din; 1930: 5397 mil. Din; 1931: 5172 mil. Din.

Davki v Dravski banovini: Pridobnina, v kateri se najbolj zreali gospodarska konjunktura v naši banovini, je znašala: 1929: 36·3 mil. Din; 1930: 34·8 mil. Din; 1931: 30·6 mil. Din.

Predpis družbenega davka je znašal skupaj z rentabilitetnim pribitkom v letu 1929: 13·8 mil. Din; 1930: 21·3 mil. Din; 1931: 8·6 mil. Din.

Donos davka na poslovni promet je znašal 1929: 47·2 mil. Din; 1930: 46·8 mil. Din; 1931: 51 mil. Din.

Carinski dohodki na carinarnici v Ljubljani so znašali 1930: 151·2 mil. Din; 1931: 116·0 mil. Din.

Obseg svetovne špekulacije. Celó dobro poučeni bančni krogi si o obsegu svetovne špekulacije večkrat niso na jasnem. Običajno se misli, da se vrši največja špekulacija na efektivni borzi v New Yorku; če gremo pa stvari do dna, vidimo, da to ni tako. Pridemo do presenetljive ugotovitve, da se z žitom ravno toliko špekulira kot z delnicami in da je špekulacija na ameriških borzah sirovin za ca 50 odstotkov večja kot špekulacija z delnicami v New Yorku. Komaj moremo verjeti, da je znašal kljub krizi promet na ameriških borzah sirovin lani skoraj devet milijard dolarjev, to je toliko kot trikratni proračun Nemčije, dočim promet efektov v New Yorku ni dosegel šest milijard dolarjev. Iz teh par števil vidimo, da je bila špekulacija v Ameriki v preteklem letu v znesku 15 milijard dolarjev še zmeraj ogromna, akoravno je bilo ravno lansko leto ravno na prometu in je doseglo komaj odstotke prometa iz let 1925 do 1930.

Izredno zanimiv je vpogled v potankosti števil. Dnevni promet izkazuje v povprečnosti preteklega leta 1932 sledeče številke: Chicago pšenica 13,500.000 dol., Chicago koruza 1,600.000 dol., rž Chicago 660.000 dolarjev, oves Chicago 160.000 dol., kavčuk New York 210.000 dol., kava New York 60.000 dol., kakao New York 24.000 dol., svila New York 200.000 dolarjev, srebro New York 975.000 dol., bombaž New York in Novi Orleans

6.500.000 dol., sladkor New York 400.000 dol., pšenica Winnipeg (Kanada) 5.000.000 dol., skupaj torej dnevno 29.289.000 dolarjev; od te vsote pride na pšenico 18.500.000 dol. ali nad 63 odstotkov, na bombaž 6.500.000 dol. ali nad 22 odstotkov, skupaj samo na ta dva predmeta nad 85 odstotkov. Dnevni promet vseh vrednostnih papirjev v New Yorku je bil z 18 milijoni dolarjev v preteklem letu manjši kot promet s pšenico v Chicago in Winnipegu.

Jasno je torej razviden izredni pomen špekulacije s sirovinami. Promet najboljše ameriške vrednote, delnic družbe brzjava in telefona, je danes manjši kot promet s koruzo, in bombaža se več proda kot vseh vodilnih delnic v New Yorku. In v prejšnjih dobrih borznih časih je bilo ravno tako. V Chicago n. pr. se je prodal ves pšenični pridelek sveta v enem letu sedem- do devetkrat, pridelek bombaža tri- do štirikrat. Pri tem so bile kot rečeno absolutne številke vse drugačne kot so sedaj. Leta 1928 na primer je znašal dnevni promet s sirovinami povprečno 273 milijonov dolarjev (pšenica Chicago 168 milijonov, koruza Chicago 22.4, rž in oves Chicago 4, sladkor New York 5.36, kava New York 0.85, bombaž New York in Novi Orleans 63, srebro, kavčuk in svila New York 10). Ob istem času je znašal promet z delnicami v New Yorku 195 milijonov dolarjev, torej 71 odstotkov prometa s sirovinami. Če računamo z 290 borznimi dnevi na leto, je znašal ves letni promet s sirovinami 79.170 milijonov dolarjev, promet z delnicami 56.550 mil. dol., skupaj 135.720 milijonov, vsota, ki si je skoraj ne moremo predstavljati.

Evropa je pri špekulacijah na ameriških trgih sirovin udeležena po strokovnjaških navedbah z 10 do 20 odstotki, na newyorškem delniškem trgu s ca 15 do 20 odstotki.

Zelo težko je izračunati, koliko so pri teh špekulacijah zaslužili borzni posredovalci. Neka zelo previdna statistika naračuni za leto 1928 634 milijonov dolarjev, za preteklo leto 1932 pa 61 milijonov. Kljub desetkrat manjši vsoti so posredovalci torej tudi v preteklem letu še precej zaslužili.

Če gremo še korak dalje in če sklepamo po dosedanjih izgledih izboljševanja v tekočem letu zopet na večji promet, moremo računati na ameriških borzah s prometom kakšnih 20 milijard dolarjev. Vsekakor so angažirane v svetovni špekulaciji velikanske vsote.

O vpeljavi novca »Europa«. Hans Fürstenberg, znani nemški finančnik, piše o potu do evropske vrednotne zveze med drugim sledeče:

Ukrep, ki naj bi se pri izgradbi evropskih vrednot upoštevali, bi se dali razdeliti v tri dele: unifikacija, novčna zveza, vrednotna zveza. Ze samo z unifikacijo evropskih vrednostnih enot bi bilo dosti doseženo. Videli smo, da so imele v predvojni dobi številne države Evrope vsaj enotna novčna načela; zares bi ne bilo težko, da bi se taki temelji na novo zgradili za vso Evropo.

Danes se v Evropi o novčaništvu komaj še more govoriti. Če si vse natančno ogledamo in stvari z imenom imenujemo, imamo v glavnem papirni denar in drobiž. A imeti bi morali skupne vrednotne enote; pri tem bi pač moralo veliko število dežel spremeniti lastne svoje enote. V Nemčiji bi taka pobuda našla živahno razumevanje. Kajti to dobro vemo, da je državna marka, naša vrednotna enota, prevelika. Sicer izborna delo zopetne postavitve nemške vrednote ima napake, da smo zopet vpeljali staro veliko enoto, s čimer je postal tudi naš življenski standard mnogo predrag. Naše sosede, kot Francija, Belgija, Češkoslovaška, se morajo ravno svojim majhnim vrednotnim enotam zahvaliti, da so mogle skoz leta veliko ceneje delati kot Nemčija. Seveda pa ne trdim, da je majhna vrednotna enota splošno zdravilno sredstvo in da traja njeno psihološko vplivanje v večne čase.

Vsa razmišljanja o zmanjšanju vrednotnih enot nas vodijo tik do meje drugega problema, do **problema devalvacije**, ki se danes pogosto razmotriva. Izvedbo devalvacije si kot koristno predstavljam le na **mednarodni podlagi**; devalvacija se mi zdi nekakšna kirurški operacija, s koje pomočjo se zlata vrednost vrednotne enote zmanjša, pri čemer naj se pa skupna slika vrednote nič ne spremeni. Pravilno izvedena devalvacija povzroči v mednarodnem plačilnem prometu zvišanje v vrednotnih enotah izraženih blagovnih cen, dočim bi ostali v domači zemlji nekateri stroškovni činitelji do gotove mere stabilni. Program poenotenja vrednot, v kolikor gre pri tem za zmanjšanje prevelikih vrednotnih enot, je torej v polnem skladu s temeljno mislijo devalvacije in bi se od strani ne bilo bati nobenih ovir. Mogli bi iti še korak naprej in trditi, da bi se ominozni značaj devalvacije izgubil, če bi stopil v ospredje cilj poenotenja evropskih vrednot.

Če rečemo, da je nemška državna marka prevelika vrednotna enota, se moramo na drugi strani vprašati, če si niso nekatere druge dežele zbrale tako majhnih enot, da jih trajno skoraj ne bodo mogle obdržati. Pred vojsko je predstavljal frank latinske novčene zveze, merjen po zlatu, najmanjšo vrednotno enoto; po stabilizaciji evropskih vrednot sta pa dvetretjini vrednotnih sistemov pod novčno enoto starega franka. Izbira majhnih vrednotnih enot se je izvršila vrh tega še v času, ko so bile blagovne cene znatno nad predvojnimi stanjem.

Izhod iz vseh teh problemov je skupna računsko enota, ki bi jo mogli nazvati »**Europa**« in ki bi mogla biti razmeroma majhna, če bi stopile posamezne narodne vrednotne enote v kolikor mogoče preprosto-relacijo. Morda bi bilo dobro določiti novo enoto z dvajset zlatimi centimi oziroma s šestnajst nemškimi pfenigi. S tem bi bil podan temelj za bodočo popolno unifikacijo. Pri tem ostane vprašanje odprto, če moremo ostati v Evropi pri čistih zlatih vrednotah. Znano nam je, da obstoji v svetu močna struja, zlasti v Ameriki, ki hoče poleg zlata porabiti v vrednotne svrhe na novo tudi še srebro, v tej ali oni obliki. Kakor v vprašanju devalvacije se smem tega problema tukaj le dotakniti in omenim, da bi kakršnikoli povratek k srebru rešitev vseh teh vprašanj, katera razmotrivamo, najbrž olajšal. Na ta način bi laže posegli nazaj po preskušnem precedenčnem slučaju latinske novčene zveze kot pa da bi sklenili obdržanje čistih zlatih vrednot.

A tudi v tem zadnjem slučaju obstojijo številne možnosti za novčno-zvezo, ne samo na polju novčaništva, temveč tudi glede vrednot. Tako bi se na primer lahko mislilo na postopno poenotenje pravil posameznih evropskih novčnih bank, s ciljem, da se pripravi pot poznejšemu evropskemu centralnemu novčnemu organu. Ni razloga, zakaj se ne bi mogli teoretični temelji spraviti med seboj v sklad. Če bi prišli zraven še dogovori o diskontni politiki ter o devizni in zlati politiki posameznih zavodov, bi bil cilj evropske vrednotne zveze blizu.

D R U Š T V E N E V E S T I

II. redna odborova seja Trgovskega društva Merkur za Slovenijo v Ljubljani se je vršila v torek dne 20. decembra t. l. ob 8. uri zvečer v gremijalni posvetovalnici v Trgovskem domu. Predsednik dr. Fran. Windischer je ugotovil sklepčnost, otvoril sejo in pozdravil navzoče. Opravičil je odsotnost zadržanih odbornikov in odbornic. Nato je predsednik poročal o korespondenci, ki je bila opravljena v zadnjem času, ter o velikem prizadevanju za aktiviranje poučnih tečajev. Žalibog ni

liste ukaželjnosti, kot bi je želeli, pa smo mogli v letošnji zimski sezoni otvoriti samo tri tečaje in sicer: višji tečaj za nemščino, tečaj za knjigovodstvo in za slovensko stenografijo. Pouk vršita gospod dr. Robert Eržen, profesor na drž. trgovski akademiji v Ljubljani, in gospod Fran Zelenik, višji drž. uradnik v Ljubljani. Trgovski koledar za leto 1933 je bil v pričetku meseca gotov in smo takoj pričeli z razpošiljanjem. Naš tradicionalni koledar je tudi za prihodnje leto spretno in večje uredil naš prijatelj gospod Fran Zelenik, pa mislim, da bo priročna knjižica prijeten in dobrodošel spremljevalec našim trgovcem in trgovskim sotrudnikom. O dopisu P. Z. Z. T. v Lj. je sklenil odbor po kratkem razgovoru, da žal ne more ustreči želji za podporo, ker ima sam skromna sredstva in mora podpirati svoje člane, ki so v potrebi. Prošnji g. M. K. se ugotovi in dovoli podpora Din 150.—. G. J. K. se dovoli podpora v znesku Din 100.—. Predsednik je nato poročal o razmerah v Trgovskem domu in o akciji, ki je v teku. Odbor je vzel poročilo po pojasnilih podpredsednika Kavčiča odobrilno na znanje. Vršil se je daljši razgovor o društvenih priredbah, ki so se ga udeležili vsi odborniki in odbornice, pa se je soglasno sklenilo, da se v danih neugodnih gospodarskih razmerah tudi v letu 1933 ne priredi tradicionalnega trgovskega plesa, pač pa se izvede akcija v korist podpore potrebnim. Vršil se je dalje razgovor o Ljudski univerzi za trgovske in obrtniške kroge in se je sklenilo, da bi bilo po novem letu misliti zopet na družabne večere s predavanji, če se posreči dobiti predavatelje za zanimive tvarine. Društveni blagajnik Josip Krek je podal obširno poročilo o gospodarskem položaju društva v občeh ter o posameznih predmetih, priredbah in izdajah posebej. Kriza se izraža tudi v dohodkih našega društva in nalaga veliko štednje in preudarnost pri razpolaganju z društvenimi sredstvi. Poročilo je vzel odbor v živahni razpravi, katere so se udeležili vsi navzoči, soglasno v vednost. Po poročilu društvenega blagajnika je izpregovoril urednik društvenega glasila Kavčič o društvenem glasilu in je odbor sprejel njegove nasvete glede lista v prihodnjem letu. Predsednik je izrekel uredniku društvenega glasila prisrčno zahvalo za spretno in srečno urejevanje in poudaril, da je list nepogrešna vez med društvom in številnimi vnanjimi člani. Društveni tajnik Anton Agnola je podal poročilo posredovalnice in pa tajniško poročilo. Obe poročili je odobril odbor po kratkem razgovoru. Odbornik Fran Dolničar je sprožil vprašanje o društveni čitalnici, ki bi morda poživila društveno življenje. O tem se je vršil razgovor pa so bili odborniki soglasno mnenja, da za čitalnico nikdar ni bilo posebnega zanimanja celo ob času, ko je bilo društveno življenje najbolj živahno in so bile gospodarske razmere dobre. Podpredsednik Josip J. Kavčič je v lepih besedah izrekel v imenu odbora društvemu predsedniku čestitke k odlikovanju z redom sv. Save II. stopnje. Izrekel je željo, da bi ostal dr. Fran Windischer še dolga leta delaven v matični trgovski organizaciji. Predsednik se je govorniku in odboru iskreno zahvalil in dejal, da smatra najvišjo odliko za priznanje dolgoletnemu uspešnemu delu v gospodarskih vrstah in organizacijah. Predsednik se je zahvalil za udeležbo in zaključil sejo ob 10. uri zvečer.

Tvrdka Fran Lukič v Ljubljani je darovala ob srebrnem jubileju Din 500.— v podporni sklad Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani. Iskrena hvala!